

การมีทนายความในคดีอาญา : สิทธิหรือเงื่อนไขในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา

นายคมสัน กันทาเรียง

ศูนย์วิทยพัทธยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-634-091-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COUNSEL IN CRIMINAL CASES : RIGHTS OF DEFENDANTS
OR CONDITION OF TRIAL

Mr. Komsun Kunharieng

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partail Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Law

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-634-091-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีทัศนคติในคดีอาญา : สิทธิหรือเงื่อนไขในกระบวนการ
พิจารณาคดีอาญา

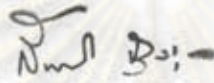
โดย นายคมสัน กันหา เรือง

ภาควิชา นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ มรุชา วัฒนะชีวะกุล

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร. จิรนิติ หะวานนท์

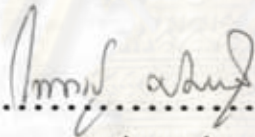
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

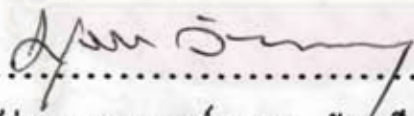
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ กงสุวธรรม)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

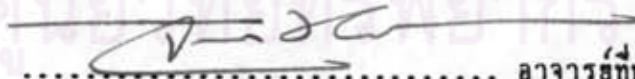
..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ไพฑูริย์ คงสมบูรณ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มรุชา วัฒนะชีวะกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร. จิรนิติ หะวานนท์)

..... กรรมการ

(อาจารย์สหัส ทวีพันธ์สุนทรกุล)

..... กรรมการ

(อาจารย์ลัก กอนสงเรือง)

คมสัน กันหาเวียง : การมีทนายความในคดีอาญา : สิทธิหรือเงื่อนไขในกระบวนการ
พิจารณาคดีอาญา (COUNSEL IN CRIMINALCASES : RIGHTS OF DEFENDANTS OR
CONDITION OF TRIAL) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.มูรธา วัฒนชะวะกุล, อ.ที่ปรึกษา
ร่วม : อ.ดร.จิรนิติ หะวานนท์, 120 หน้า, ISBN 974-634-091-3

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงการคุ้มครองสิทธิการมีทนายความของผู้ต้องหาและ
จำเลยในคดีอาญาโดยรัฐจัดหาให้ โดยศึกษาในฐานะเป็นสิทธิกับในฐานะเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดีอาญา
ผลการวิจัยพบว่า การมีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา โดยรัฐจัดหาให้ยัง
ไม่เหมาะสม เนื่องจากผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนยังไม่ได้รับสิทธิในการมีทนายโดยรัฐจัดหาให้เพื่อช่วยเหลือ
ในการดำเนินคดีเลย และในชั้นพิจารณาคดีจำเลยบางกลุ่มที่กฎหมายสมควรคุ้มครองเป็นพิเศษแต่ยัง
ไม่ได้รับสิทธิในการมีทนายโดยรัฐจัดหาให้ เช่น จำเลยหูหนวก, ตาบอด, เป็นใบ้ เป็นต้น นอกจากนี้
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังวางหลักการคุ้มครองสิทธิการมีทนายความของจำเลยแคบเกินไป
เฉพาะจำเลยที่ถูกฟ้องในคดีอันมีโทษประหารชีวิตเท่านั้นที่กฎหมายบังคับว่าจำเลยต้องมีทนายความก่อนจึง
จะเริ่มพิจารณาคดีได้ อันถือว่าการมีทนายความของจำเลยในคดีอาญาเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดี

เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา, อังกฤษ, ญี่ปุ่น, เยอรมัน
พบว่า ประเทศทั้งสี่นี้มีการคุ้มครองสิทธิการมีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาอย่างมากและ
มีองค์กรรองรับสิทธินั้นด้วยจึงทำให้ระบบการจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญามีประสิทธิภาพ

จากการวิจัยจึงเห็นว่า ประเทศไทยควรขยายสิทธิการมีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลย
ในคดีอาญาให้มากขึ้น โดยให้ความคุ้มครองในฐานะการมีทนายจำเลยในคดีอาญาเป็นเงื่อนไขของการ
พิจารณาคดีในคดีบางประเภท คือ 1.คดีอุกฉกรรจ์ ที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป 2. คดีที่ผู้ต้องหาและ
จำเลยสมควรได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษคือ จำเลยหูหนวก ตาบอด เป็นใบ้ เป็นต้น และควรมีองค์กร
หลักที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยด้วย โดยรัฐเป็นผู้จัดงบประมาณ
สนับสนุนให้

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา .....นิติศาสตร์
สาขาวิชา .....นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่ออนติต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม .....

C470296 : MAJOR LAW
KEY WORD: COUNSEL / RIGHTS / DEFENDANTS / CONDITION OF TRIAL

KOMSON KUNHARIENG : COUNSEL IN CRIMINALCASES : RIGHTS OF DEFENDANTS
OR CONDITION OF TRIAL. THESIS ADVISOR:ASST.PROF.MOORATA WATANASHEEVA-
KUL,CO-ADVISOR.DR.CHIRANIT HAVANOND, 120 pp. ISBN 974-634-091-3

This thesis has an aim to study on the right protection in having a lawyer of an accused and a defendant of a criminal case. which is provided by the State, by considering it as a right and as conditions in the proceeding of Criminal Case.

From the result of the research it is found that The Provision on having a lawyer for an accused an a defendant in the criminal case by the State still is inappropriate, on account of an accused in the investigation stage has still not got the right to have the lawyer provided by the State in order to assist in the case process at all and in the trial stage, some group of defendants specially protected by law, still do not receive the right in having lawyer provided by the State such as deaf blind, dumb, and defendant for instance. Besides, the Criminal Code still laid down the principle inprotecting the right to have lawyer for a defendant too narrowly, especially the defendant that was charged in the case with capital punishment, only that the law stipulated such defendant must have the lawyer before the trial of the case, that is considered as a condition to the trial.

Comparing the Thai law with that in the United States of America, The United Kongdkom, Japan and Germany, it is found that the four countries have the right protection to have lawyer for an accused and a defendant in the criminal case as much and also have the the organization to reserve the right, therefore, the system to provide the lawyer for an accused and a defendant in a criminal case increase more with the protection as the right of an accused and a defendant to be the conditions of the trial in some categories of cases, these are:

1. Serious case with the punishment of imprisonment for 3 years or up
2. The case where an accused and a defendant ought to have the special protection, that is the deaf blind , dumb, defendant for instance. and it should have an organization to be responsible for providing a lawyer to an accused and a defendant under the State's financial support.

ภาควิชา นิติศาสตร์

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์
มูรธา วัฒนะชีวะกุล อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ ดร.จิรนิติ ทะวานนท์ อาจารย์
ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ แก่ผู้ทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีโดยตลอด
และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วง และขอขอบพระคุณ
รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ท่านประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ และ
อาจารย์ สหายทรัพย์ สุนทรกุล, อาจารย์สัก กอแสงเรือง ท่านกรรมการ ที่ช่วยสละเวลามา
สอบและให้ข้อแนะนำต่าง ๆ ในการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

นอกจากนี้ ขอขอบคุณ บรรณารักษ์ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ที่ให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลมาตลอด และขอขอบคุณที่ ๆ
เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

และบุคคลที่สำคัญที่สุด คือ คุณพ่อ กับ คุณแม่ ที่ให้กำลังใจ และให้การสนับสนุนทุก ๆ
ด้านมาตลอด

ศูนย์วิทยทรัพยากร คมสัน กันทาเรียง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. ขอบเขตการศึกษาวิจัย.....	2
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
4. วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย.....	4
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	5
6. สมมติฐานของการวิจัย.....	5
บทที่ 2 การมีทัศนคติของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา.....	6
1. ทฤษฎีและหลักพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิการมีทัศนคติของผู้ ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา.....	6
1) ทฤษฎีพื้นฐานทั่วไป.....	6
2) หลักพื้นฐานตามกฎหมายสากล.....	7
3) หลักพื้นฐานตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ.....	11
4) หลักพื้นฐานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	13
2. ความสำคัญของทัศนคติในการพิจารณาคดีอาญา.....	15
1) ระบบการดำเนินคดีอาญา.....	15
2) บทบาทและหน้าที่ของทัศนคติในการดำเนินคดีอาญา.....	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. บทนิยามของการมีทนายความในคดีอาญา ในฐานะ เป็นสิทธิกับฐานะ เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดี.....	23
4. การใช้เหตุผลในทางกฎหมายโดยทั่วไปกับการร่างกฎหมายเพื่อ คุ้มครองสิทธิการมีทนายความในคดีอาญาในฐานะ เป็นสิทธิกับฐานะ เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดี.....	29
5. หลักเกณฑ์และข้อเท็จจริงโดยทั่วไปที่ชี้เป็นข้อแบ่งแยกระหว่างการ มีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาในฐานะ เป็นสิทธิกับ ในฐานะ เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดี.....	39
 บทที่ 3 การมีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาในฐานะ เป็นสิทธิกับ ในฐานะ เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดีของประเทศไทย.....	40
1. วิวัฒนาการในการคุ้มครองสิทธิการมีทนายความของผู้ต้องหาและ จำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย.....	40
2. บทบาทและหน้าที่ของทนายความของประเทศไทย.....	52
3. การคุ้มครองสิทธิการมีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา ในฐานะ เป็นสิทธิกับฐานะ เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดีตาม กฎหมายไทย.....	59
1) ในชั้นสอบสวน.....	61
2) ในชั้นพิจารณาคดี.....	66
4. หลักเกณฑ์และข้อเท็จจริงของประเทศไทยที่ชี้เป็นข้อแบ่งแยก ระหว่างการมีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาในฐานะ เป็นสิทธิกับฐานะ เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดี.....	73

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5. การรำชี้เหตุผลในทางกฎหมายของประเทศไทยกับการร่างกฎหมาย กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิการมีทนายความของผู้ต้องหา และจำเลย ในฐานะ เป็นสิทธิกับในฐานะ เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดี.....	76
บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบระบบการมีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยในคดี อาญาในต่างประเทศ.....	79
1. ระบบที่ทำให้เป็นสิทธิของจำเลยโดยแท้.....	79
2. ระบบที่ทำให้เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดีโดยแท้.....	85
3. ระบบผสมระหว่างการทำให้เป็นสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยกับการทำให้ เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดี.....	88
4. ปัญหาสิทธิการมีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาในฐานะ เป็นสิทธิและในฐานะ เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทย	94
1) แนวทางแก้ไขปัญหา.....	95
2) ผลกระทบและอุปสรรคในการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิการมีทนายความในคดีอาญา.....	97
3) ผลดีและผลเสียของการขยายสิทธิการมีทนายความในคดีอาญา	98
4) การรองรับการขยายสิทธิมีทนายความในคดีอาญา.....	100
5) วิจัยสนามเกี่ยวกับความเห็นในการทำให้มีทนายความในคดีอาญา	101
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	104
ภาคผนวก.....	113
รายการอ้างอิง.....	115
ประวัติผู้เขียน.....	120